

УДК 7(477):316.75

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/89-1-33>**Марія КОВАЛЬОВА,***orcid.org/0000-0002-9254-2565**кандидатка мистецтвознавства, доцентка,
завідувачка кафедри живопису, доцентка кафедри живопису
Харківської державної академії дизайну і мистецтв
(Харків, Україна) kovaleva2075@gmail.com***Ярослава ВЕРНЮК,***orcid.org/0009-0006-7339-9296**кандидатка філологічних наук,
доцентка кафедри образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва
імені Степана Шевчука
Рівненського державного гуманітарного університету
(Рівне, Україна) aroslavavernuk6@gmail.com***Наталія ЖУРАВЛЬОВА,***orcid.org/0000-0002-2685-0826**старша викладачка кафедри рисунку
Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури
(Київ, Україна) nataliia.zhuravlova@naoma.edu.ua*

УКРАЇНСЬКЕ МИСТЕЦТВО ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В СУСПІЛЬСТВІ

Актуальність теми зумовлена зростанням значення культури в умовах гібридних загроз, інформаційних війн і глобалізаційних викликів. У цьому контексті мистецтво є не лише формою самовираження, а й чинником зміцнення національної єдності, збереження культурної пам'яті та відновлення історичної справедливості.

Метою роботи є системний аналіз впливу українського мистецтва на процеси конструювання національної ідентичності й виявлення механізмів, за допомогою яких воно сприяє формуванню патріотичної свідомості, міжрегіональної єдності та опору зовнішнім культурним впливам.

У дослідженні використано методи культурологічного аналізу, семіотичного та історико-порівняльного підходів, соціології культури, герменевтики, а також контент-аналіз мистецьких артефактів, представлених у публічному просторі.

У результатах дослідження з'ясовано, що українське мистецтво є багатокомпонентним соціокультурним явищем, яке суттєво впливає на процеси формування та трансформації національної ідентичності. Встановлено, що як традиційні художні практики (народне мистецтво, фольклор, іконопис, класичний живопис, театр), так і сучасні мистецькі форми (стритарт, цифрове мистецтво, мультимедійні інсталяції, соціальні артпроекти) взаємодіють між собою, формуючи сучасний український культурний код і сприяючи актуалізації ідентичнісних маркерів у колективній свідомості. Особливу увагу приділено вивченню ролі мистецтва в освітньому процесі, зокрема його значенню для молодіжної аудиторії як чинника формування громадянських і національних цінностей у контексті сучасної культурної політики. Проаналізовано приклади застосування мистецтва як інструменту націєтворення під час кризових періодів – Революції Гідності, збройного конфлікту на сході України та повномасштабного вторгнення Росії у 2022 році.

У висновках підкреслено, що українське мистецтво є не лише способом культурної репрезентації, а й чинником соціальної мобілізації, збереження історичної наступності, формування колективної пам'яті та посилення ідентифікаційної стабільності українського суспільства в умовах трансформаційних змін.

Ключові слова: *культурна пам'ять, патріотизм, символи, мистецькі практики, культура.*

Mariia KOVALOVA,

orcid.org/0000-0002-9254-2565

*Candidate of Art History, Associate Professor,
Head and Associate Professor at the Department of Painting
Kharkiv State Academy of Design and Arts
(Kharkiv, Ukraine) kovaleva2075@gmail.com*

Yaroslava VERNIUK,

orcid.org/0009-0006-7339-9296

*Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor at the Department of Fine Arts and Decorative and Applied Art
Rivne State Humanitarian University
(Rivne, Ukraine) aroslavavernuk6@gmail.com*

Nataliia ZHURAVLOVA,

orcid.org/0000-0002-2685-0826

*Senior Lecturer at the Department of Drawing
National Academy of Fine Art and Architecture
(Kyiv, Ukraine) nataliia.zhuravlova@naoma.edu.ua*

UKRAINIAN ART AS A FACTOR IN THE FORMATION OF NATIONAL IDENTITY IN SOCIETY

The relevance of the topic is determined by the growing importance of culture in the context of hybrid threats, information wars, and globalization challenges. In this context, art is not only a form of self-expression but also a factor in strengthening national unity, preserving cultural memory, and restoring historical justice.

The aim of this work is to conduct a systematic analysis of the influence of Ukrainian art on the processes of constructing national identity and to identify the mechanisms through which it contributes to the formation of patriotic consciousness, interregional unity, and resistance to external cultural influences.

The study uses methods of cultural analysis, semiotic and historical-comparative approaches, sociology of culture, hermeneutics, as well as content analysis of artistic artifacts presented in the public space.

The results of the study show that Ukrainian art is a multi-component sociocultural phenomenon that significantly influences the processes of formation and transformation of national identity. It has been established that both traditional artistic practices (folk art, folklore, icon painting, classical painting, theater) and contemporary art forms (street art, digital art, multimedia installations, social art projects) interact with each other, forming a modern Ukrainian cultural code and contributing to the actualization of identity markers in the collective consciousness. Particular attention is paid to studying the role of art in the educational process, in particular its significance for young audiences as a factor in the formation of civic and national values in the context of contemporary cultural policy. Examples of the use of art as a tool for nation-building during periods of crisis – the Revolution of Dignity, the armed conflict in eastern Ukraine, and Russia's full-scale invasion in 2022 – are analyzed.

The conclusions emphasize that Ukrainian art is not only a means of cultural representation, but also a factor in social mobilization, the preservation of historical continuity, the formation of collective memory, and the strengthening of the identity stability of Ukrainian society in the context of transformational changes

Key words: cultural memory, patriotism, symbols, artistic practices, culture.

Постановка проблеми. Українське мистецтво відіграє важливу роль у формуванні національної ідентичності, однак сучасні соціокультурні виклики, зокрема глобалізація, гібридні загрози та інформаційні війни, ставлять під сумнів ефективність традиційних методів культурної ідентифікації. В умовах стрімких трансформацій суспільства зростає потреба в дослідженні ролі мистецтва як інструменту збереження національної самобутності, зміцнення соціальної єдності та мобілізації громадянського духу.

Попри значний потенціал українського мистецтва в цій сфері, системне вивчення механізмів

його впливу на процеси формування національної ідентичності залишається обмеженим. Зокрема, недостатньо досліджено роль окремих жанрів та напрямів мистецтва в цій динаміці. Відсутність комплексного підходу ускладнює розробку ефективної культурної політики та знижує усвідомлення мистецьких практик як важливого чинника націєтворення.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю глибокого аналізу українського мистецтва в контексті його соціокультурної функції, особливо в періоди кризових змін, що сприятиме виокремленню нових підходів до підтримки й розвитку

національної ідентичності через мистецьку діяльність та культурні практики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

У сучасному науковому дискурсі посилюється увага до мистецтва як важливого чинника формування національної ідентичності, особливо в умовах соціальних трансформацій і збройного протистояння. Українські дослідники підкреслюють значущість музичного, образотворчого, декоративного, театрального та кіномистецтва в процесах національного самоусвідомлення. Зокрема, вплив музичного мистецтва на становлення національної свідомості молоді аналізують Л. Василевська-Скупа, І. Швець, Л. Остапчук (Василевська-Скупа, Швець, Остапчук, 2022) та О. Кучай зі співавторами (Кучай та інші, 2024). Роль художньої творчості у формуванні патріотичних почуттів у дітей дошкільного віку вивчають В. Ляпунова, І. Негрій (Ляпунова, Негрій, 2023) та В. Лизанчук, О. Білоус (Лизанчук, Білоус, 2023). Значення українського костюма як елемента етнокультурної ідентичності, що зберігає зв'язок поколінь, розкриває А. Кікоть (Кікоть, 2023).

Сучасне образотворче мистецтво через призму традицій і новітніх художніх практик досліджують В. Ропецький, Н. Золотарчук та Н. Столярчук, підкреслюючи його здатність транслювати національні смисли (Ропецький, Золотарчук, Столярчук, 2024). Мовні засоби кіномистецтва як інструмент національного самоусвідомлення глядача аналізують І. Бабій та Т. Конівіцька (Бабій, Конівіцька, 2023). Театральне мистецтво як елемент культурної спадщини вивчає І. Матіїв (Матіїв, 2024). Хореографію як форму національного вираження молоді досліджує С. Лавриненко (Лавриненко, 2020).

Значний внесок у розуміння мистецтва як засобу ствердження національної ідентичності зробили Н. Акімова, Т. Коваль, О. Граб, М. Козловець, які проаналізували практичні механізми формування національного світогляду через участь у творчій діяльності (Акімова, 2024; Коваль, Граб О., 2024; Козловець, 2020).

На мистецтві як ресурсі консолідації молоді в умовах війни зосереджують увагу А. Катречко, С. Катречко, К. Літвін та А. Дяченко (Катречко, Катречко, Літвін, 2025; Дяченко, 2020). На нормативному рівні ідеї підтримки національної ідентичності через культуру закріплено в законодавчих актах, зокрема Законі України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності» (Про основні засади державної політики, 2023), який визначає мистецтво як один з

основних інструментів формування української ідентичності.

Отже, результати наукових досліджень підтверджують важливу роль українського мистецтва в процесі формування національної ідентичності, підкреслюючи його культурну, виховну та об'єднувальну функції як в історичному, так і в сучасному контексті.

Мета статті – проаналізувати роль українського мистецтва як чинника формування національної ідентичності, виокремити механізми впливу мистецьких практик на зміцнення патріотичної свідомості, соціальної єдності та опору зовнішнім культурним впливам.

Завдання роботи:

1) окреслити поняття національної ідентичності та її значення в контексті культурної політики та історичної пам'яті українського народу;

2) проаналізувати роль основних видів українського мистецтва (музика, театр, поезія, живопис, цифрове мистецтво, хореографія, кіно, традиційний одяг) як засобів трансляції культурних кодів і патріотичних цінностей;

3) обґрунтувати вплив мистецтва на формування національної ідентичності та доцільність його інтеграції в освітній простір для виховання національно свідомого громадянина.

Виклад основного матеріалу. У сучасному глобалізованому контексті особливого значення набуває питання формування національно-культурної ідентичності, що зумовлено потребою усвідомлення й прийняття духовно-культурних цінностей українського народу, збереженням історичної пам'яті, національної самобутності та традицій. Ідея національної ідентичності охоплює низку суміжних понять, зокрема сакральність, ментальність, гендерну ідентичність тощо. На думку дослідників, «для формування дієвої національної ідентичності потрібне змістовне наповнення феномену українства, «змістовна українізація» всіх сторін життя громадян України, активне творення національної культури» (Кікоть, 2023).

У Законі України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності» поняття «українська національна ідентичність» трактується як стійке усвідомлення індивідом своєї належності до української нації, яку єднають спільна назва, символіка, територіальне та етносоціальне коріння, історична спадщина, мова, традиції й культурні надбання (Про основні засади державної політики, 2022).

У ширшому значенні національну ідентичність розглядають як глибинне відчуття приналежності

до певної нації чи держави, до її спільноти, символів, історії, цінностей, культури, інституцій та стратегічних інтересів (Акімова, 2024). Це – усвідомлення спільної історії та бачення спільного майбутнього, а також єдність у ціннісних орієнтирах (Kashshay, 2024). Тісно пов'язане з цим і поняття національної свідомості, що формує способ самоідентифікації народу.

Процес становлення національної ідентичності має індивідуальний характер: кожна людина по-своєму усвідомлює свою належність до нації, своє коріння та зв'язок із державою й родиною. Якщо людина має змішане етнічне походження, виникає питання щодо її самоідентифікації та чинників, які впливають на формування цього самоусвідомлення (Акімова, 2024: 3).

Одним з основних механізмів підтримки національної ідентичності є мистецтво – потужний засіб самовираження народу, збереження культурного спадку й передання цінностей наступним поколінням (Коваль, Граб, 2024: 187). Українське мистецтво – це невіддільний компонент культурної ідентичності нації, який охоплює багатовікову традицію різних форм творчості – від живопису, літератури, музики до театру й народного мистецтва.

Саме мистецтво відіграє провідну роль у формуванні національної самосвідомості. Видатні діячі української культури, як-от Григорій Сковорода, Тарас Шевченко, Іван Франко, наголошували на тому, що саме через мистецтво передаються естетичні, духовні й національні орієнтири, що сприяють становленню особистості з національною культурною ідентичністю.

Українське мистецтво – це прояв зв'язку нації з природою, історією, працею та світоглядом. Воно вирізняється високим етичним та естетичним рівнем, що зумовлює його важливу роль у духовному житті суспільства. Національний характер мистецтва розкривається через глибинну взаємодію з природно-історичними та побутовими особливостями народу (Ляпунова, 2023: 63).

Художні образи мають значний емоційний вплив на людину, а отже мистецтво є потужним інструментом патріотичного виховання, формування любові до рідної землі, готовності боронити її. У критичні періоди мистецтво стає джерелом натхнення та національного піднесення. Митці працюють над творами, сповненими символіки мужності, боротьби, згуртованості. Вони стають естетичними проявами єдності нації та її культурного спротиву.

У мистецтві реалізуються виховні функції: моральна, емоційна, естетична, комунікативна та

історико-культурна. Через образність закріплюються національні герої, ідеали, моделі поведінки. Під час війни зростає роль мистецтва як чинника мобілізації суспільства, формування національної солідарності. Через мистецькі засоби люди переживають досвід єднання з народом, усвідомлюють свою причетність до спільної долі.

Сьогодні багатство форм українського мистецтва – від візуального, музики й театру до поезії, кіно та цифрових інтервенцій – перетворюється на культурну зброю. Широку популярність мають проєкти, що синтезують традиційні мотиви з новітніми форматами: пісні спротиву, відеопоезія, флешмоби, ілюстративні проєкти. Цифрові майданчики, зокрема TikTok, YouTube, Instagram, стають платформами для молодіжної ідентифікації, культурного діалогу та громадянської активності.

У процесі утвердження національної ідентичності мистецтво виконує не лише естетичну чи виховну, а й глибоко символічну функцію. Воно зберігає колективну пам'ять, транслює цінності та пробуджує почуття належності до спільноти. У складних умовах історичних випробувань саме мистецькі практики – пісня, образ, рух, слово – ставали об'єднуючим чинником для українців.

Саме через різноманітні види мистецтва – музику, театр, живопис, поезію, хореографію, кіно, декоративно-ужиткове мистецтво – відбувається передача культурної пам'яті, історичних кодів і ціннісних орієнтирів. Для зручності подальшого аналізу основні форми мистецького впливу на національну ідентичність узагальнено в таблиці 1, у якій систематизовано види мистецтва, засоби впливу, характерні приклади та специфіку їхньої дії.

Згідно з даними таблиці, музичне мистецтво відіграє важливу роль у формуванні емоційно-ціннісного компонента національної ідентичності. Через патріотичні пісні, історичні балади, фольклорні композиції та сучасні музичні твори формуються глибокі емоційні зв'язки з нацією, її історією та культурними кодами. Особливого значення набуває творчість музичних колективів, які поєднують традиційні елементи з актуальними темами спротиву й національного самоусвідомлення. Такі твори не лише естетично привабливі, але й здатні виконувати важливу виховну та інтегративну функцію.

Наступним важливим каналом впливу є театр – синтетичне мистецтво, що поєднує слово, рух, звук і візуальний образ. Театральні постановки в умовах війни та соціальних трансформацій набули особливої місії: вони стали засобом рефлексії над історичними подіями, пережитими втратами,

колективними травмами та прагненнями. П'єси, що з'явилися в період 2014–2018 років, засвідчують актуалізацію гуманістичних цінностей, підвищену чутливість до питань свободи, гідності, рівності. Театр водночас зберігає неперервність культурної традиції та формує нові національні наративи, що є надзвичайно важливими в умовах пошуку ідентичності (Матіїв, 2024: 60).

Поетичне слово, представлене як у друкованому форматі, так і в цифровому просторі, функціонує як інструмент символічного окреслення національного «я». У сучасному контексті вірші нерідко набувають форм декларацій, маніфестів, публічних звернень до громади, що посилює їхній соціальний і політичний потенціал. Завдяки високому рівню метафоричності та емоційного навантаження поетичні тексти сприяють не лише естетичному вихованню, а й формуванню стійких уявлень про національні цінності й духовну наступність поколінь.

Цифрове мистецтво посідає особливе місце в сучасному процесі культурної трансляції. Його інтерактивний характер, візуальна привабливість і стрімке поширення сприяють масовому залученню молодіжної аудиторії. Патріотичні ілюстрації, анімації, відео, меми не лише інформують, але й активізують емоційну та когнітивну взаємодію, надаючи

можливість закріплення сенсів та образів української національної ідентичності. В умовах гібридної війни така форма мистецтва особливо ефективна в протистоянні дезінформації та культурній експансії.

Живопис як візуальне мистецтво з глибокими історичним корінням формує культурну грамотність і візуальну ідентифікацію. Твори класичних і сучасних українських художників ознайомлюють із традиціями, природними образами, обрядами та духовними символами української культури. Зокрема, творчість Марії Примаченко, пронизана фольклорними й архетипними образами, є прикладом трансляції національної міфопоетичної уяви засобами образотворчого мистецтва. Відповідно, живопис сприяє відтворенню візуальної пам'яті та збереженню культурного коду.

Хореографічне мистецтво формує національну ідентичність через пластичну мову руху, втілену в народних танцях, обрядових композиціях і сценічних постановках. Саме через рух і ритуал відбувається інтеграція молоді в систему традиційних цінностей, засвоєння культурних норм і соціальних моделей поведінки. Крім репрезентації, хореографія має виразний виховний потенціал: у колективній танцювальній діяльності закладаються основи взаємодії, відповідальності, поваги до культурної спадщини (Лавриненко, 2020: 62).

Таблиця 1

Мистецтво як інструмент формування національної ідентичності

Вид мистецтва	Засіб впливу	Приклади	Дія (вплив на ідентичність)
Музика	Емоційне занурення через пісню, фольклор, патріотичні тексти	«Антитіла», «Kozak System», народні пісні, думи про героїв	Формує емоційний зв'язок, гордість, історичну пам'ять, солідарність
Театр	Візуалізація подій, переживання через сюжет, діалог	«Вій 2.0», «Квітка Будяк», «Зерносховище» (Н. Ворожбит), фестивалі сучасної драматургії	Сприяє рефлексії, діалогу, осмисленню цінностей, переживанню національного досвіду
Поезія	Символічність, звернення до нації, маніфестний характер	Сценічні читання, авторські вірші в соцмережах	Посилює патріотичні емоції, персоналізує спільний досвід
Цифрове мистецтво	Анімація, меми, сторітелінг, відео	Патріотичні постери, інсталяції, AR-проекти, соціальні відео	Швидке поширення ідей, адаптація патріотизму до мислення цифрового покоління
Живопис	Символіка, традиції, образи на полотні	М. Примаченко, К. Трутовський, М. Пимоненко	Поглиблює розуміння культури, знайомить із побутом, природою, символікою
Хореографія	Народні танці, пластика, ритуальні рухи	Веснянки, обрядові танці, гастрольна діяльність ансамблів	Закріплення звичаїв, колективна ідентичність, виховання через тілесний досвід
Кіно	Національні образи, мова, історичні сюжети	Документальні фільми, військові драми, фільми про Голодомор, революції	Сприяє самоусвідомленню, репрезентації України на міжнародній арені
Костюм / одяг	Символізм, етнічний орнамент, вишивка	Вишиванка, вінки, козацький одяг, весільний стрій	Візуальна ідентифікація, збереження сакрального коду, гендерна рівність, відданість традиціям

Джерело: власна розробка авторів.

Особливу роль у формуванні національної ідентичності відіграє кіномистецтво, що поєднує наративність, візуальність і аудіовплив. Українське кіно, особливо після 2014 року, дедалі частіше звертається до тем національного опору, історичної пам'яті, боротьби за гідність і свободу. Мова кіно стає засобом не лише внутрішнього самоусвідомлення, а й зовнішньої репрезентації на міжнародному рівні. Воно дає змогу Україні артикулювати свою суб'єктність, презентувати унікальність власного культурного досвіду, актуалізувати героїв національного пантеону (Бабій, 2023: 307).

Не менш важливим маркером національної належності є український костюм – синтез естетики, символіки та сакрального змісту. Орнамент, форма, колірна гама, техніка виконання – усе це втілює глибинні уявлення народу про світ, людину, духовні зв'язки з предками. Вишиванка як головний елемент українського вбрання виконує не лише декоративну функцію, а й слугує оберегом, символом єдності та неперервності традиції. У сучасному суспільстві національний одяг трансформується в символ загальнонаціонального об'єднання, репрезентуючи ідентичність на зовнішньому й внутрішньому рівнях.

Отже, мистецтво в різних його формах не просто відображає національні сенси, а активно формує їх, виступаючи засобом конструювання ідентичності в індивідуальному, колективному та державному вимірах. У контексті сучасних викликів, зокрема повномасштабної війни, воно стає не лише ресурсом культурної стійкості, а й інструментом суспільної консолідації.

Мистецтво завдяки своїй здатності впливати на емоції, символічне мислення та колективну пам'ять є потужним інструментом духовного й морального впливу. Воно формує світоглядні настанови, посилює громадянську відповідальність і сприяє розвитку національної самосвідомості. У сучасних реаліях саме мистецькі практики містять потенціал культурного опору, слугують засобом збереження традиційних цінностей і передавання патріотичних ідей.

Інтеграція мистецтва в освітню сферу має стати невіддільною частиною освітньо-виховного процесу. Йдеться не лише про розвиток творчих здібностей, а й про виховання активного громадянина, який усвідомлює свою відповідальність за збереження національної спадщини. Інтеграція мистецьких елементів у навчання сприяє формуванню покоління, здатного захищати не тільки територіальну цілісність держави, а й її культурно-духовну єдність.

Українське мистецтво – це не лише форма естетичної діяльності. У відповідь на виклики глобалізації, коли виникає ризик культурної уніфікації, втрати мовної й традиційної спадщини, мистецтво стає чинником безпеки, бар'єром проти культурної асиміляції та знищення національного коду. В умовах збройної агресії українське мистецтво виконує функцію «м'якої сили», яка допомагає зберігати стійкість суспільства, підтримує моральний дух і стає носієм образів боротьби, свободи, нескореності та патріотизму.

Отже, мистецтво відіграє важливу роль у збереженні національної ідентичності в умовах сучасних безпекових викликів. Воно є інструментом консолідації нації, підтримки культурної пам'яті та опору зовнішнім впливам. У контексті глобалізації та зростання загроз національній безпеці мистецтво залишається важливим елементом духовної стійкості, сприяючи збереженню й розвитку національних культурних цінностей.

Висновки. Аналіз ролі українського мистецтва у формуванні національної ідентичності засвідчив, що мистецтво є не лише сферою естетичного досвіду, а й потужним соціокультурним чинником, здатним впливати на колективну пам'ять, громадянську свідомість та ціннісні орієнтири суспільства. Через різні види мистецтва – від традиційних форм (музика, живопис, костюм) до сучасних цифрових практик – транслиуються історичні наративи, культурні коди й патріотичні смисли, що сприяють консолідації української нації.

Мистецтво виявляється здатним активізувати емоційно-психологічний ресурс суспільства, мобілізувати громадян до спільної дії, формувати відчуття причетності до національної спільноти. Особливо це проявляється в умовах воєнної агресії, коли художні образи стають засобом опору, надії та символічного самоутвердження. Приклади з музичного, театрального, візуального й цифрового мистецтва демонструють здатність мистецьких практик адаптуватися до нових викликів і посилювати культурну стійкість суспільства.

Систематизація форм мистецького впливу дала змогу виокремити механізми, через які мистецтво формує ідентичність: емоційне занурення, символічна репрезентація, візуальна кодифікація, ритуалізація, публічний дискурс. Усі ці механізми забезпечують багаторівневу дію мистецтва як інструменту націєтворення.

Водночас дослідження засвідчило, що національна ідентичність не є фіксованою категорією; вона динамічна і вимагає постійного оновлення через творчі інтерпретації, залучення молоді, інтеграцію новітніх форм комунікації. У цьому

контексті мистецтво постає не як елітарна форма вираження, а як відкритий простір, де формуються сенси, здатні об'єднувати, захищати й надихати суспільство, зокрема в часи змін і випробувань.

Отже, українське мистецтво в сучасних умовах набуває особливої значущості як чинник духовної

безпеки, засіб збереження культурної самобутності й механізм соціального єднання. Його інтеграція в освітній і громадський дискурс є необхідною умовою сталого розвитку національної ідентичності в умовах глобалізації та гібридних загроз.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акімова Н. Фактори формування національної ідентичності через творчу мистецьку діяльність (з досвіду роботи). *Традиційна культура в умовах глобалізації: проекти та ініціативи розвитку і популяризації*: матеріали науково-практичної конференції (м. Харків, 28–29 червня 2024 р.). Харків, 2024. С. 3–6. URL: https://s45krqu5ezyqolpmc.anu.xm.wvvhfkven.cdn-freehost.com.ua/images/LEV/zbirka_2024.pdf#page=3 (дата звернення: 10.07.2025).
2. Бабій І. В., Конівіцька Т. Я. Мова кінематографа України як інструмент формування національної ідентичності. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. 2023. № 3. С. 306–312. DOI: <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2023.3/52>
3. Василевська-Скупа Л. П., Швець І. Б., Остапчук Л. О. Шляхи формування національної самосвідомості підростаючого покоління засобами українського музичного мистецтва. *Наукові записки*. 2022. 204. С. 99–103. DOI: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2022-1-204-99-103>
4. Дяченко А. В. Роль мистецької освіти та її функцій у формуванні розвитку особистості. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія: Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2020. № 73 (1). С. 107–112. URL: https://chasopys.ps.pnu.kiev.ua/archive/73/part_1/73-1_2020.pdf#page=107 (дата звернення: 10.07.2025).
5. Катречко А. С., Катречко С. С., Літвін К. Ю. Формування національної свідомості студентської молоді засобами мистецтва в умовах повномасштабної війни в Україні. *Сучасні тенденції та перспективи розвитку якісної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту в умовах ступеневої освіти*: матеріали VII Міжн. наук.-практ. конф. (Полтава – Лубни, 17–18 квітня 2025 р.). Полтава, 2025. С. 495–499. URL: https://dspace.luguniv.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/11120/ЗБІРНИК%20матеріалів%20УІІ%20Міжн.%20конф.%2017-18%20квітня%202025_%20Полтава_%20Лубни.pdf?sequence=1&isAllowed=y#page=495 (дата звернення: 10.07.2025).
6. Кікоть А. Український костюм у контексті формування національної ідентичності. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку*. 2023. № 45. С. 145–151. DOI: <https://doi.org/10.35619/ucpmk.vi45.652>
7. Коваль Т., Граб О. Мистецтво як інструмент збереження національної ідентичності в умовах безпекового середовища. *Музична та хореографічна освіта в контексті культурного розвитку суспільства*: матеріали і тези X Міжнародної конференції молодих учених та студентів (Одеса, 18–19 жовтня 2024 р.). Одеса, 2024. С. 187–188. URL: dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/20901/1/66.pdf (дата звернення: 10.07.2025).
8. Козловець М. Від регіональних ідентичностей до загальнонаціональної ідентифікації. *Актуальні проблеми сучасної філософії та науки: виклики сьогодення: збірник наукових праць*. Київ, 2020. С. 46–51. URL: https://eprints.zu.edu.ua/30736/1/Збірник%20АПФН%20-20%2026.01.%20%281%29_від%20Кириченка_29.01.2020.pdf#page=46 (дата звернення: 10.07.2025).
9. Кучай О. В. Кучай Т. П., Чичук А. П. Зміст та роль мистецтва у розвитку людини й життя суспільства. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2024. № 214. С. 50–54. DOI: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2024-1-214-50-54>
10. Лавриненко С. О. Хореографічне мистецтво як засіб формування національної свідомості сучасної молоді. *Науковий процес та наукові підходи: методика та реалізація досліджень*: матер. Міжнародної наук. конф. (м. Одеса, 23 жовтня 2020. Одеса, 2020. Т. 1. С. 61–64. DOI: [10.36074/23.10.2020.v2.05](https://doi.org/10.36074/23.10.2020.v2.05)
11. Лизанчук В., Білоус О. Медіа як каталізатор української національної ідентичності. *Інтегровані комунікації*. 2023. № 1 (15). С. 21–28. DOI: <https://doi.org/10.28925/2524-2644.2023.153>
12. Ляпунова В., Нерій І. Національна ідентичність та можливості її формування засобами мистецтва у дітей старшого дошкільного віку. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету*. 2023. № 2(31). С. 61–69. URL: <https://eprints.mdpu.org.ua/id/eprint/13718/1/127-49-PB%20%281%29%20-%20Свєнія%20Дементєва.pdf> (дата звернення: 10.07.2025).
13. Матіїв І. О. Еволюція театральної культури України в контексті національної ідентичності. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2024. № 3. С. 58–63. DOI: [10.32461/2226-3209.3.2024.313270](https://doi.org/10.32461/2226-3209.3.2024.313270)
14. Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності: Закон України від 13 грудня 2022 року № 2834-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20#Text> (дата звернення: 10.07.2025).
15. Ропецький В., Золотарчук Н., Столярчук Н. Національна ідентичність у сучасному українському образотворчому мистецтві: вплив традицій та інновацій. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку*. 2024. № 49. С. 234–242. DOI: <https://doi.org/10.35619/ucpmk.vi49.862>
16. Kashshay O. The Ukrainian Art of the 20th – early 21st centuries: an attempt to identify the national context. *Українська академія мистецтва*. 2024. № 35. С. 76–84 DOI: [10.32782/2411-3034-2024-35-8](https://doi.org/10.32782/2411-3034-2024-35-8)

REFERENCES

1. Akimova N. (2024) Faktory formuvannia natsionalnoi identychnosti cherez tvorchu mystetsku diialnist (z dosvidu roboty) [Factors of national identity formation through artistic activity (from practical experience)]. *Tradytysiina kultura*

v umovakh hlobalizatsii: proiekty ta initsiatyvy rozvytku i populiaryzatsii: materialy naukovo-praktychnoi konferentsii (Kharkiv, 28–29 chervnia 2024 r.) (pp. 3–6). Kharkiv. Retrieved from https://s45krqu5ezyqolpmcanyxmwwvhfkven.cdn-freehost.com.ua/images/LEV/zbirka_2024.pdf#page=3 [in Ukrainian].

2. Babii I. V., & Konivitska T. Ya. (2023) *Mova kinematohrafa Ukrainy yak instrument formuvannia natsionalnoi identychnosti* [Language of Ukrainian cinema as a tool of national identity formation]. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho*, 3. 306–312. <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2023.3/52> [in Ukrainian].

3. Vasylevska-Skupa L. P., Shvets I. B., & Ostapchuk L. O. (2022) *Shliakhy formuvannia natsionalnoi samosvidomosti pidrostaichoho pokolinnia zasobamy ukrainskoho muzychnoho mystetstva* [Ways of forming national consciousness of the younger generation through Ukrainian musical art]. *Naukovy zapysky*, 204. 99–103. <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2022-1-204-99-103> [in Ukrainian].

4. Diachenko A. V. (2020) *Rol mystetskoi osvity ta yii funktsii u formuvanni rozvytku osobystosti* [The role of art education and its functions in personal development formation]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M.P. Drahomanova. Pedahohichni nauky: realii ta perspektyvy*, 73(1). 107–112. Retrieved from https://chasopys.ps.npu.kiev.ua/archive/73/part_1/73-1_2020.pdf#page=107 [in Ukrainian].

5. Katrechko A. S., Katrechko S. S., & Litvin K. Yu. (2025) *Formuvannia natsionalnoi svdomosti studentskoi molodi zasobamy mystetstva v umovakh povnomasshtabnoi viiny v Ukraini* [Formation of national consciousness of student youth through art in the conditions of full-scale war in Ukraine]. *Suchasni tendentsii ta perspektyvy rozvytku yakisnoi pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv fizychnoi kultury i sportu v umovakh stupenevoi osvity: materialy VII Mizhn. nauk.-prakt. konf. (Poltava – Lubny, 17–18 kvitnia 2025 r.)* (pp. 495–499). Poltava. Retrieved from https://dspace.luguniv.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/11120/ЗБІРНИК%20матеріалів%20УІІ%20Міжн.%20конф.%2017-18%20квітня%202025_%20Полтава_%20Лубни.pdf?sequence=1&isAllowed=y#page=495 [in Ukrainian].

6. Kikot A. (2023) *Ukrainskyi kostium u konteksti formuvannia natsionalnoi identychnosti* [Ukrainian costume in the context of national identity formation]. *Ukrainska kultura: mynule, suchasne, shliakhy rozvytku*, 45. 145–151. <https://doi.org/10.35619/ucpmk.vi45.652> [in Ukrainian].

7. Koval T., & Grab O. (2024) *Mystetstvo yak instrument zberezhenia natsionalnoi identychnosti v umovakh bezpekovoho seredovyshcha* [Art as a tool for preserving national identity in a security environment]. *Muzychna ta khoreohrafichna osvita v konteksti kulturnoho rozvytku suspilstva: materialy i tezy X Mizhnarodnoi konferentsii molodykh uchenykh ta studentiv (Odesa, 18–19 zhovtnia 2024 r.)* (pp. 187–188). Odesa. Retrieved from <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/20901/1/66.pdf> [in Ukrainian].

8. Kozlovets M. (2020) *Vid rehionalnykh identychnosti do zahalnonatsionalnoi identyfikatsii* [From regional identities to national identification]. *Aktualni problemy suchasnoi filosofii ta nauky: vyklyky sohodennia: zbirnyk naukovykh prats.* 46–51. Retrieved from https://eprints.zu.edu.ua/30736/1/Збірник%20АПФН%20-20%2026.01.%20%281%29_від%20Кириченка_29.01.2020.pdf#page=46 [in Ukrainian].

9. Kuchai O. V., Kuchai T. P., & Chychuk A. P. (2024) *Zmist ta rol mystetstva u rozvytku liudyny y zhyttia suspilstva* [The content and role of art in human development and society life]. *Naukovi zapysky. Serii: Pedahohichni nauky*, 214. 50–54. <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2024-1-214-50-54> [in Ukrainian].

10. Lavrynenko S. O. (2020) *Khoreohrafichne mystetstvo yak zasib formuvannia natsionalnoi svdomosti suchasnoi molodi* [Choreographic art as a means of forming national consciousness of modern youth]. *Naukovyi protses ta naukovi pidkhody: metodyka ta realizatsiia doslidzhen: mater. Mizhnarodnoi nauk. konf. (m. Odesa, 23 zhovtnia 2020 r.)* (pp. 61–64). Odesa. <https://doi.org/10.36074/23.10.2020.v2.05> [in Ukrainian].

11. Lyzanchuk V., & Bilous O. (2023) *Media yak katalizator ukrainskoi natsionalnoi identychnosti* [Media as a catalyst of Ukrainian national identity]. *Intehrovani komunikatsii*, 1(15). 21–28. <https://doi.org/10.28925/2524-2644.2023.153> [in Ukrainian].

12. Liapunova V., & Nehrii I. (2023) *Natsionalna identychnist ta mozhlyvosti yii formuvannia zasobamy mystetstva u ditei starshoho doshkilnogo viku* [National identity and its formation through art in older preschoolers]. *Naukovyi visnyk Melitopolskoho derzhavnogo pedahohichnogo universytetu*, 2(31). 61–69. Retrieved from <https://eprints.mdpu.org.ua/id/eprint/13718/1/127-49-PB%20%281%29%20-%20Євгенія%20Дементьєва.pdf> [in Ukrainian].

13. Matiiv I. O. (2024) *Evoliutsiia teatralnoi kultury Ukrainy v konteksti natsionalnoi identychnosti* [Evolution of Ukrainian theatre culture in the context of national identity]. *Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadrov kultury i mystetstv*, 3. 58–63. <https://doi.org/10.32461/2226-3209.3.2024.313270> [in Ukrainian].

14. On the basic principles of state policy in the field of strengthening Ukrainian national and civic identity: Law of Ukraine № 2834-IX of December 13, 2022. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20#Text> [in Ukrainian].

15. Ropecky V., Zolotarchuk N., & Stoliarchuk N. (2024) *Natsionalna identychnist u suchasnomu ukrainskomu obrazotvorchomu mystetstvi: vplyv tradytsii ta innovatsii* [National identity in modern Ukrainian visual art: influence of traditions and innovations]. *Ukrainska kultura: mynule, suchasne, shliakhy rozvytku*, 49. 234–242. <https://doi.org/10.35619/ucpmk.vi49.862> [in Ukrainian].

16. Kashshay O. (2024). *The Ukrainian art of the 20th – early 21st centuries: an attempt to identify the national context.* *Ukrainska akademiia mystetstva*, 35. 76–84. <https://doi.org/10.32782/2411-3034-2024-35-8>